

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4616	23 september 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 63/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Colonel der Grenadiers

Bijlagen Bezoekadres
één Kalvermarkt 28
 's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4616, d.d. 23 september 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
63/91

(Afgesloten 231200 SEP 1991)

Kroatië

In Kroatië is het afgelopen weekeinde sprake geweest van talrijke en omvangrijke militaire botsingen. De vrijdag jl. gemelde troepenbewegingen van de federale strijdkrachten (JNA) zijn uitgemond in een offensief tegen de Kroatische (para-)militaire organisaties, waarbij de JNA naar het zich laat aanzien alle beschikbare middelen heeft ingezet, dus inclusief zware wapens als artillerie en luchtstrijdkrachten.

Dit militaire optreden had deels tot doel de door de Kroatische troepen belegerde en geïsoleerde JNA-kazernes in Kroatië te ontzetten, hetgeen in tenminste één geval gelukt is. Daarnaast lijkt de JNA echter militaire controle te hebben willen vestigen over de overwegend door Serviërs bewoonde gebieden in Kroatië (Slavonië, Banja, Krajina). De gevechten hebben zich dan ook geconcentreerd op deze gebieden. Met name werd zware strijd gemeld uit de steden Zadar, Petrinja en Vinkovci, waarbij de twee laatstgenoemde door de JNA op de Kroaten zouden zijn veroverd. In een aantal gevallen hebben ook offensieve acties plaatsgevonden van de Servische strijdgroepen, maar het is niet duidelijk in hoeverre dit optreden gecoördineerd was met de JNA.

Gedurende het weekeinde heeft de Kroatische president Tudjman diverse malen aangeboden de blokkade van de kazernes op te heffen indien de JNA het offensief zou stopzetten. Dit vormt een opmerkelijke ontwikkeling, aangezien Tudjman nog vorige week, toen hij met zijn Servische collega Milosevic en federaal minister van Defensie Kadijevic in de Montenegrijnse plaats Igalo een bestand was overeengekomen, een dergelijke stap had afgewezen. Het aanbod van Tudjman moet waarschijnlijk worden gezien als een erkenning van het feit dat hij de (internationale) militair-politieke situatie onjuist heeft ingeschat. Tevens vormt zijn koerswijziging een aanwijzing dat de Kroatische (para-)militaire organisaties niet opgewassen zijn tegen de JNA, als deze zwaar materieel inzet.

De JNA-autoriteiten hebben lange tijd afwijzend gestaan tegenover Tudjman's aanbod. Kadijevic heeft gedurende het weekeinde diverse malen benadrukt dat de JNA geen vertrouwen meer had in het "fascistoïde" Kroatische leiderschap. Tevens benadrukte hij echter dat de actie van de JNA geen politieke doelen had en slechts beoogde de kazernes in Kroatië te ontzetten. In de loop van zondag kwamen echter toch onderhandelingen op gang. Als gevolg van deze onderhandelingen hebben beide partijen hun strijdkrachten opgedragen af te zien van verdere offensieve acties. De Kroatische regering heeft toegezegd dat de nog door haar troepen omsingelde kazernes weer zullen worden voorzien van water, voedsel en elektriciteit. Sinds zondagmiddag heerst een staakt-het-vuren. Beide partijen zijn overeengekomen onderhandelingen te gaan voeren over de verdere invulling van de akkoorden van Igalo en Brioni.

Het is niet duidelijk waarom Kadijevic zijn oorspronkelijke standpunt heeft verzacht. Het is denkbaar dat er verband bestaat met het feit dat de JNA inmiddels de uit Servisch-nationalistisch, maar ook uit militair, oogpunt

belangrijke stad Petrinja (70 km ten zuidoosten van Zagreb) had veroverd. Persberichten uit Belgrado maken echter melding van deserties van (Servische) JNA-reservisten en van onverwacht grote verliezen aan JNA-zijde. Dit zou erop kunnen wijzen dat de gevechten van afgelopen weekeinde een minder gunstig verloop hebben gehad dan de JNA-top had gehoopt.

Er bestaat nog onduidelijkheid over de huidige militaire situatie in Kroatië. Het lijkt er echter op dat de JNA grote delen van Slavonië beheerst, al is de hoofdstad Osijek (een bolwerk van extreem-nationalistische Kroaten) waarschijnlijk nog in Kroatische handen. De verovering van Petrinja wijst erop dat ook Banja wordt beheerst door de JNA, hetgeen, gezien het feit dat deze streek niet ver van Zagreb ligt, van groot strategisch belang zou zijn. Daarnaast bestaat het vermoeden dat de JNA zijn positie in en om de Krajina heeft versterkt. Dit alles zou betekenen dat de JNA zijn uitgangsstelling voor de komende onderhandelingen over de uitvoering van de akkoorden van Brioni en Igalo heeft verbeterd.

De politieke toekomst van Kroatië zal sterk afhankelijk zijn van de opstelling van de JNA in deze onderhandelingen. Het leger lijkt de controle over belangrijke delen van Kroatië te bezitten en kan bovendien door het machtsvacuüm op het federale bestuursniveau feitelijk zelfstandig zijn politieke positie bepalen. Gezien de steeds sterker pro-Servische opstelling van het leger, die zoals gesteld vermoedelijk tevens een rol heeft gespeeld bij de inzet van het afgelopen weekeinde, is het twijfelachtig of de defensietop zal instemmen met een afscheiding van Kroatië als geheel, dus met inbegrip van de "Servische" delen. De onafhankelijkheid van de rest van Kroatië zou echter mogelijk voor het leger wél aanvaardbaar zijn. In de praktijk zou de JNA met een dergelijke opstelling de vorming van een Groot-Servische staat, een kernpunt van de politiek van de Servische regering, ondersteunen. De Kroatische leiding heeft aangegeven haar doelstelling van volledige onafhankelijkheid binnen de officiële grenzen nog steeds te handhaven. In dit verband is vermeldenswaard dat de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken nu iedere vorm van "vrijwillige samenwerking tussen zelfstandige Joegoslavische staten" afwijst.

De uiteindelijke uitkomst van de onderhandelingen zal mede afhankelijk zijn van de militaire krachtsverhoudingen. Indien de JNA in staat zal blijven Kroatië onaanvaardbaar grote verliezen toe te brengen, waarop de gemelde houding van Tudjman wijst, zou de Kroatische regering zich uiteindelijk gedwongen kunnen zien voor de eisen van het leger te buigen. Als de berichten over disciplineproblemen of onverwacht grote verliezen aan JNA-zijde echter juist zijn, is het mogelijk dat de JNA niet (meer) de militaire macht bezit om het Kroatische streven te doorkruisen.

Bosnië-Herzegovina

De militaire ontwikkelingen in Kroatië hebben ook gevolgen voor de veiligheids-situatie in de buurrepubliek Bosnië-Herzegovina. Met name voor transport van JNA-eenheden naar de Krajina zijn Bosnische aanvoerwegen gebruikt. De Bosnische regering heeft hiertegen scherp geprotesteerd. Tevens heeft zij de paraatheid van haar veiligheidstroepen verhoogd en een groot aantal politiereservisten gemobiliseerd. Hoewel Kadrijevic's plaatsvervanger Brovet de Bosnische president Izetbegovic heeft verzekerd dat de troepenbewegingen niet tegen Bosnië-Herzegovina waren gericht, heeft Izetbegovic in een brief aan Lord Carrington de eis opgenomen dat de JNA deze bewegingen onmiddellijk zou staken.

Een dreigende situatie ontstond in de plaats Capljina aan de grens tussen Bosnië-Herzegovina en het zuid-Kroatische kustgebied. Deze houdt verband met de komst van vorige week opgeroepen reservisten uit Montenegro, klaarblijkelijk

met het oog op inzet tegen Kroatië. De Montenegrijnen hebben zich echter volgens de berichten zeer provocatief opgesteld. Zo stelden zij dat het betreffende stadje in feite "reeds Montenegro" was. De bewoners van Capljina ervoeren dit als een bedreiging en wierpen barricades op. Voor zover bekend is het echter niet tot een confrontatie gekomen.

Een en ander dient te worden gezien tegen de achtergrond van de steeds scherper wordende controverse tussen de Bosnische regering en de JNA, die is ontstaan naar aanleiding van de eis van Izetbegovic dat Bosnische dienstplichtigen hun dienst slechts in de eigen republiek zouden mogen vervullen. Dit houdt weer verband met de vrees dat Bosnië-Herzegovina betrokken zal raken bij de Servisch-Kroatische tegenstellingen als gevolg van Servische pogingen de politieke situatie in de deelrepubliek te destabiliseren door de bevolkingsgroepen (Moslims, Serviërs, Kroaten) tegen elkaar op te zetten. Als gevolg hiervan zoekt Izetbegovic, zelf een Moslim, aansluiting bij de Kroatische regering en heeft hij onlangs de mogelijkheid onderzocht voor de uitbreiding van het mandaat van de EG-waarnemersmissie tot Bosnië-Herzegovina.

In dit verband is vermeldenswaard dat de Bosnische regering dit weekeinde heeft aangegeven dat plannen zijn ontdekt om Izetbegovic te vermoorden. Deze zouden zijn beraamd door een Servische groepering, in samenwerking met een extremistische moslimpartij in Bosnië. Hoewel deze melding niet kan worden bevestigd, zou een dergelijk optreden passen in het Servische streven, omdat een dergelijke moord de etnische betrekkingen in Bosnië-Herzegovina ernstig zou verstoren. Al met al lijkt het steeds waarschijnlijker dat Bosnië-Herzegovina op korte termijn actief betrokken raakt bij de huidige tegenstellingen in Joegoslavië.

Conclusie/voorzicht

De situatie in Kroatië is nog onzeker. Zowel de Kroatische regering als de JNA-top hebben ingestemd met een bestand en met verdere onderhandelingen, hetgeen in beide gevallen verband zou kunnen houden met onverwacht grote verliezen gedurende de strijd van het afgelopen weekeinde. De militaire situatie is echter nog onduidelijk. De politieke toekomst van Kroatië is naar verwachting sterk afhankelijk van het resultaat van de komende onderhandelingen omtrent de implementatie van de akkoorden van Brioni en Igalo. Het resultaat van deze onderhandelingen zal echter mede afhankelijk zijn van de militaire krachtsverhoudingen in Kroatië. Het is waarschijnlijk dat ook Bosnië-Herzegovina op korte termijn actief betrokken zal raken bij de Servisch-Kroatische tegenstellingen.